

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE 90/2025 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Tiina Järvinen, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Ritva Liukonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Julianne Koskelainen, Maahanmuuttovirasto
- toiminnanjohtaja Pia Lindfors, Pakolaisneuvonta ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- lapsiasiavaltuutetun toimisto
- oikeusministeriö
- yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- Kansaneläkelaitos
- Helsingin kaupunki
- Pelastakaa Lapset ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia.

Esityksen mukaan lain voimaantulosäännöstä muutettaisiin siten, että kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntaa, myönnettävää vastaanottorahan perusosaa ja ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle myönnettävää käyttörahaa

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2025 vp

sekä täydentävää vastaanottorahaa koskevien väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 11.6.2026 asti.

Vastaanotto- ja käyttörahan määrää koskevat pysyvät lakimuutokset valmistellaan EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen kansallista täytäntöönpanoa koskevan lainsäädäntöhankkeen aikana. Niiden on tarkoitus tulla voimaan 12.6.2026.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.12.2025.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmis-kaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia (466/2024). Ehdotuksen mukaan lain voimaantulosäännöstä muutetaan siten, että vastaanottorahan perusosaa, käyttörahaa ja täydentävää vastaanottorahaa koskevien väliaikaisten säännösten voimassaolo jatkuu 11.6.2026 asti. Nykyisen lain voimassaolo päättyy 31.12.2025.

Lain väliaikaisen muuttamisen taustalla on pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaus vastaanottorahan pienentämisestä perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin (kohta 10.3). Voimassaolon jatkaminen ei muuta väliaikaisen lain sääntelyä, vaan säilyttää täydentävää vastaanottorahaa koskevan sääntelyn perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 25/2024 vp —HE 28/2024 vp) edellytetyn mukaisena. Pysyvät vastaanottorahaa ja käyttörahaa koskevat lakimuutokset on tarkoitus tehdä osana laajempaa vastaanottolain uudistusta, joka liittyy EU:n uuden muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen täytäntöönpanoon.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 90/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2025 vp

Helsingissä 6.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen erk
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd
jäsen Joakim Vigelius ps
varajäsen Heikki Vestman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2025 vp
Vastalause

Vastalause 1

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain voimaantulosäännöstä siten, että väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 11.6.2026 saakka.

Vastaanottorahan perusosaa, käyttörahaa ja täydentävää vastaanottorahaa koskeva vastaanotto-lain (746/2011) väliaikainen muutos tuli voimaan 1.8.2024. Esitimme jo tuolloin, että hallituksen esitys tulisi hylätä, koska vastaanottorahan leikkausta pidettiin kohtuuttomana etenkin indeksijäädytyksen vuoksi. Jo tuolloin useat hallintovaliokunnan asiantuntijalausunnat katsoivat, että hallituksen esityksen vaikutuksia ei ollut arvioitu riittävästi.

Väliaikaisella lailla pyritään ajalla 1.1.—11.6.2026 noin 1,6 miljoonan euron säästöihin, jotka sisältyvät tarkistettuun kehykseen 2025—2027. Vastaanottorahan leikkaukset ovat kuitenkin lisänneet täydentävän vastaanottorahan kustannuksia, sillä perusosan pienentäminen on johtanut täydentävän tuen tarpeen kasvuun. Helsingin kaupunki ja muut lausunnonantajat ovat pitäneet säästötavoitetta epävarmana, ja hallituksen esityksen perusteluissa todetaan kustannusten kasvaneen jo 1,2 miljoonalla eurolla vuosien 2024—2025 välillä. Lisäksi lisääntynyt taloudellinen neuvonta ja tukiprosessit kuormittavat työntekijöitä.

Esitys koskee erityisesti Venäjän hyökkäyssotaa paenneita ukrainalaisia, jotka muodostivat tammikuussa 2024 noin 79 prosenttia vastaanottojärjestelmän asiakkaista. Riippuvuutta vastaanottorahasta ei voida pitää lyhytaikaisena, sillä turvapaikkaprosessit kestävät usein kuukausia tai vuosia.

Vaikuttaakin siltä, että hallituksen esityksellä ei tulla tosiasiaassa saavuttamaan säästöjä hallituksen tavoittelemassa laajuudessa eikä vähentämään vastaanottojärjestelmän houkuttelevuutta. Tätä taustaa vasten hallituksen esitystä on erittäin vaikea pitää sosiaalisesti kestäväenä tai kannatettavana.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 6.11.2025

Saku Nikkanen sd
Paula Werning sd

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2025 vp
Vastalause

Vastalause 2

Perustelut

Vastaanottoraha on toimeentulotuen tavoin perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaista ihmisarvoisen elämän turvaa toteuttava viimesijainen etuus. Siinä missä sen määrä vastaanottolakia säädetäessä asetettiin 70 prosenttiin toimeentulotuen perusosasta, oli taso jo ennen tätä vaalikautta jäänyt tätä enemmän jälkeen toimeentulotuesta. Tällä vaalikaudella vastaanottorahaan on kohdistettu sekä indeksijäädytys että väliaikaisella lailla säädetty tasoleikkaus, jonka voimassaoloa nyt esitetään pidennettäväksi.

Ei ole poliittisesti viisasta eikä eettisesti kestävää laskea viimesijaista toimeentuloa turvaavia etuuksia niin alhaiselle tasolle, että ne eivät riitä edes elämän ylläpidon kannalta välttämättömiin kuluihin, kuten riittävään ravintoon.

Liioin ei ole sosiaalipoliittisesti järkevää laskea viimesijaista toimeentuloa turvaavia etuuksia niin matalalle tasolle, että merkittävä enemmistö etuuden saajista joutuu turvautumaan byrokraattisesti raskaaseen ja tutkitusti henkilön toimijuutta rajaavaan harkinnanvaraiseen ja mahdollisesti tavaramuotoiseen apuun. Vastaanottorahan leikkauksen jälkeen harkinnanvaraisen täydentävän vastaanottorahan hakeminen ja myöntäminen on lisääntynyt selvästi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 6.11.2025

Anna Kontula vas
Tiina Elo vihr